

4.) Tako leta 1789. kakor leta 1870. je Pariz vsilil svojo revolucijo deželi, je bil Pariz središče francoskega političnega življenja. Tretja republika je pa vse težišče političnega življenja in političnih odločitev prenesla iz Pariza na provinco; pod tretjo republiko je bil Pariz umsko, a nikoli politično središče francoskega življenja. Danes poskuša Pariz zopet iztrgati provinci njeno politično prvenstvo, se postaviti za vodnika, izbrati Franciji njenega bodočega „Führerja“ ali Ljenina.

5.) Stranka monarhistov, ki v parlamentu ni prišla do besede, je trideset let vršila izvrstno propagando z odlično urejevano „Action Française“ in njen voditelj Maurras je znatno vplival na francosko mladino.

Vse te okoliščine, pravi A. Thibaudet, silijo politične stranke, da začnajo delovati in se izživljati izven parlamentarnega življenja, da se skušajo preosnovati po brutalnejših obrazcih in v masivnejših formacijah; vse začnajo igrati na karto ekstremizma, levega ali desnega, pa ne več v smislu verskega vprašanja, marveč novega antagonizma: fašizem - komunizem.

S. L.

Glasba

Čajkovski, Talich in mi

Nočem trditi, toda domnevam, da je bila usodna ločnica 1600. leta, ki je na mah prelomila z vso tradicijo in ustvarila popolnoma nove pogoje glasbeni umetnosti, odločilna tudi za ločitev glasbenikov kath exohén od ljubiteljev — diletantov. „Ars nova“ je prav gotovo prodrla le v najvišje kroge zanimancev in znaten del ljubiteljev je moralo hočeš nočeš izpreči; preveč artificialnosti je kazala, premalo povezanosti z ljudskim okusom. Tu se pota vidno ločijo in dve stoletji nato se kulturno človeštvo že deli v muzikalno naobražene in nenaobražene. Pa tudi naobraženci že razpadajo v poklicne glasbenike in amaterje, zlasti pri onih narodih, ki so dali največ velikanov-umetnikov. Kako globoko v narod je segel Beethovenov duh? Niti najvišji njegovih sodobnikov mu niso mogli slediti, pa še danes je njegova glasba, še bolj pa njeno ozadje, „poetična ideja“, nedostopna najširšim slojem.

Kmalu po ločitvi glasbenika od diletanta ali celo obenem z njo je nastal tudi razpor med produktivnim in reproduktivnim umetnikom. Komponisti so bili dolgo tudi samoizvajalci svojih skladb, dokler se ni izkazalo, da postajajo zahteve, ki jih sami stavljajo izvajanju, prevelike v prvi vrsti zanje.

Producenta — diletanta kmalu ločiš po nespornih značkah od mojstra. Po večini mu manjka premisa vsakega uravnovešenega ustvarjanja: kompozicijska tehnika. Graditeljsko, oblikovno in izrazno kaže njegovo delo napake, ki so vidne že manj izkušenemu poznavalcu in ki pokvarijo strokovnjaku vse veselje nad morebitnim talentom in instinktom, ki ga često odlikujeta. Manj točno je zarezana meja med reproducentoma. Oba sta uživala iste prvotne pojme nauka, vsak od njiju pa je končal na drugem mestu študija. Kot solist prihaja danes v poštev seveda le dokončno naobražen umetnik; v orkestru neredko nadkriljuje diletant z mnogo rutine umetnika-začetnika, pa najsi bo tudi le s tem, da se zna temeljiteje podrediti. Dirigent vsakega ansambla pa bi moral nujno biti najvišje umetnostno naobražen, ker le tak bo zamogel dvigniti vso podrejeno mu četo do razumevanja formalnih in vsebinskih razodetij velikih skladb.

Stopnjo diletantizma preživlja vsak narod, ki se je šele prebudil k samostojnemu kulturnemu udejstvovanju. Peščica ljubiteljev umetnosti se se- stane, ker je uvidela potrebo samostojnega glasbenega dela, in osnuje se komorno združenje, zbor ali celo orkester. Tako je bilo stanje početkom pre- teklega stoletja v Rusiji, sredi te ere pa pri nas. Kdor od skupine navdu- šencev ni uporaben niti za zbor, niti za orkester, postane eo ipso dirigent v dobri veri, da za ta opravke ne potrebuje drugega, kot svež temperament in primerno mero potrpljenja. Če ga pri tem odlikuje spretnost prigovarja- nja, se imenuje organizator, če pa je dovolj zadirčen in krut, pridobi vzdevek „oče“. Ko se mu po dolgotrajnem mučenju vseh zaupanih mu sodelavcev in z izdatnim odriivanjem vsake konkurence posreči nastopiti s svojo četo in v potu svojega obraza oddrdati do zadnje koščice premeleto skladbico bolj ali manj patriotičnega nastrojenja, ga proglase za narodnega genija in ga temu primerno razvadijo in časte.

Tudi v Rusiji je bilo tako, dasi v večjem merilu, nekako pred sto leti. „Mogočni kupček“ — ali je treba spomniti, da so ga tvorili Balakirev, Boro- din, Kjuj, Musorgski in Rimski-Korzakov? — se je sešel na podoben način, le da jih je odlikovala nadpovprečna mera talenta. Le poslednji med njimi se je posvetil resnobnemu študiju glasbe, pa tudi to šele v poznih letih. Zato je postal med njimi najvidnejši, tako bleščeč, da so od njegove luči oživeli še ostali. Da ni bilo njega, bi svet še danes bržkone ne poznal velikih del Musorgskega in Borodina (Kjuja so medtem in po pravici zopet spet poza- bili). Šele Rimskega odstop od diletantizma je pripomogel njegovim prija- teljem do mest v svetovnem areopagu, kamor bi bili lahko prišli tudi brez njegove pomoči, da niso zametavali resnobnega glasbenega dela in se mu namenoma izogibali.

Ni torej čuda, da jim je bil Čajkovski trn v peti. Njegova temeljita iz- vežbanost v vsej muzikalni tehniki in iz nje izvirajoča samozavest pri ustvar- janju sta ga označevali kot buržuja. Zanje je bil anacionalen element, ker ni priznal možnosti, da bi primitivne oblike narodnih napevov že same po sebi mogle nadomestiti izumetničene glasbene forme. Ni res, da bi mu manj- kala nacionalna nota; kaj pogosto se poslužuje tudi on narodnih melodij, še češče narodnega ritma. Toda predelava ga po svoje, vdela ga v okvir uve- ljavljenih umetnih glasbenih oblik ter ga tako predstavi rojakom z zapada. Njegovo zapadnjaštvo je v spotiko novatorjem in razvpijejo ga tako, da ostane za velik del sveta še dolgo po smrti drugovrsten skladatelj. Nemški učenjaki, ki radi posnemajo negativne sodbe drugorodcev, so še danes tega mnenja in celo v pomembnih nemških glasbenih delih najdem sodbo, da je Čajkovski pač dokaj spreten tehnik, da pa mu manjka ne le vsaka po- vezanost z narodom, temveč celo vsaka globina, čuvstvenost in toplota. Ostali svet je to mnenje že zdavnaj revidiral. Čajkovski je nadkriljeval petorico novatorjev v znanju, tehnični izvežbanosti, širokogrudnosti in občih člove- čanskih načelih; oni pa so ga prekašali v vitalnosti, pogumu in brezobzir- nosti. Osebnost, ki bi združevala obojih lastnosti z njih nadarjenostjo hkrati, bi mogla doseči in za slovanski svet nadkriliti Beethovena. Do teh nebotičnih višin pa se je povzpел edinole Čajkovski sam v svojem zadnjem delu, v šesti simfoniji. V nji je združil vso elementarno življensko silo ruskega naroda s popolnim ovladanjem vseh muzikalnih doktrin in dokazal, da je bila nje- gova pot edino prava. (Dalje.)

L. M. Škerjanc.